

DETERMINATIETABEL VAN DE MEEST BEKENDE RECENTE EUROPESE
CARDIIDAE (HARTSCHELPEN)

door

B. Land

- 1 a. schelpoppervlak ruw, met duidelijke en verheven radiale (= stralende, vanuit de top komende) ribben, die stekels, knobbels of schubben dragen 2.
- b. schelpoppervlak vrijwel glad; radiale ribben (35 à 40) aanwezig, ze zijn echter niet verheven en dragen geen stekels, knobbels of schubben:
Laevicardium crassum (Gmelin, 1791).
- c. schelpoppervlak met gladde, niet erg verheven ribben (aantal 27); lijkt veel op vorige, echter veel hoger:
Laevicardium decorticatum (Wood, 1840).
- 2 a. randkartels lopen aan de binnenkant van de schelp als gootjes helemaal door 6.
- b. randkartels lopen niet zo ver door 3.
- 3 a. rechterklep met 4 laterale tanden, 2 voorste en 2 achterste; 22-28 radiale ribben: Cerastoderma edule (L., 1758).
- b. rechterklep met 3 laterale tanden, 2 voorste en 1 achterste 4.
- c. rechterklep met 2 laterale tanden, 1 voorste en 1 achterste; 23-26 radiale ribben: Cerastobyssum hauniense Peterson & Russell, 1971.
- 4 a. 20-23 radiale ribben: Parvicardium exiguum (Gmelin, 1791).
- b. meer dan 23 ribben 5.
- 5 a. groeven tussen de ribben met duidelijke concentrische inkepingen of gleuven; met 24-27 radiale ribben; ribben voorzien van knobbeltjes: Parvicardium papillosum (Poli, 1795).
- b. niet zulke inkepingen of gleuven; 26-28 radiale ribben; ribben voorzien van dwars op de ribben staande verhevenheden: Parvicardium nodosum (Turton, 1822) = P. scabrum (Philippi, 1844).
- c. nog anders: kunnen afwijkende vormen van exiguum zijn.
- 6 a. groeven tussen de radiale ribben met concentrische inkepingen of gleuven; met 28 of meer ribben:
Parvicardium minimum (Philippi, 1844).
- b. niet zulke inkepingen of gleuven 7.
- 7 a. rechterklep met 2 achterste laterale tanden; met 22-28 radiale ribben; achterrand niet gekarteld:
Cerastoderma glaucum (Bruguiere, 1789) = C. lamarcki (Reeve, 1845).
- b. rechterklep met 1 achterste laterale tand; achterrand gekarteld 8.
- 8 a. met 24-26 radiale ribben: Parvicardium ovale (Sowerby, 1841).
- b. met 15-22 radiale ribben 9.

- 9 a. stekels op de ribben verbonden door een fijne kiel of richel, waaruit ze oprijzen 10.
- b. geen kiel op de ribben; in de linkerklep zijn de cardinale tanden van dezelfde afmetingen:
Rudicardium tuberculatum (L., 1758).
- 10 a. in de linkerklep zijn de cardinale tanden van dezelfde afmetingen; schelp matig dik; 18-22 ribben:
Acanthocardia echinata (L., 1758).
- b. in de linkerklep zijn de cardinale tanden van dezelfde afmetingen; schelp dun; 15-18 ribben:
Sphaerocardium paucicostatum (Sowerby, 1839).
- c. in de linkerklep is de voorste cardinale tand dikker en groter dan de achterste; schelp matig dik tot dik; 20-22 ribben: Acanthocardia aculeata (L., 1758).

Vergelijking van de grote Cardiidae

soort	<u>Rud.tuberc.</u>	<u>Ac.acul.</u>	<u>Ac. echin.</u>	<u>Sphaer.pauc.</u>
lengte/breedte/ dikte	78/78/62 mm	51/51/43 mm	60/54/42 mm	35/33/24 mm
maximale lengte	101 mm	89 mm	76 mm	40 mm
aantal ribben	21-22	20-22	18-22	15-18
breedte ribben:	+ 1:1	+ 2:1	+ 1:1	+ 1½:1
breedte v.d. tussenruimten	gaat niet op bij juv.		ribben iets breder	
tussenruimten tussen achterste 6 ribben	iets breder dan de ribben	3 à 4 x zo breed als de ribben	ongeveer even breed als de ribben	ongeveer de helft van de ribben
achterste ribben	duidelijk verheven	bijna niet verheven	weinig verheven	weinig verheven
stekels al of niet verbonden door kiel	niet niet vergissen met de opperhuid!	wel	wel	wel
randkartels lopen aan binnenkant al of niet helemaal door	niet bij juv.wel!	wel	wel	wel
in de linkerklep zijn de cardinale tanden al of niet van dezelfde afmetingen	wel	niet voorste dikker dan achterste	wel	wel
dikte van de schelp	dik juv.minder dik	minder dik tot dik	minder dik	dun

Niet in de determinatietabellen verwerkt is Acanthocardia spinosa (Solander 1786) [= A. erinacea (Lamarck, 1819)]. Deze heeft echter 33-37 afgevlakte ribben en is daardoor gemakkelijk van de andere grote soorten te scheiden.

NASCHRIFT

Bovenstaande determinatietabel is een vertaling en aanvulling

van die welke in het bekende boek van Tebbble, "British bivalve seashells" te vinden is. Oorspronkelijk was bijgaande tabel slechts bedoeld als een instructie bij de behandeling, in 1974, van de Europese Cardiidae op een der maandelijkse bijeenkomsten van de Friese Schelpengroep. Omdat de Cardiidae niet zo'n erg makkelijke groep zijn, verwacht de redactie dat er ook buiten de Friese Schelpengroep belangstelling voor de tabel bestaat. Men verzuime niet, tevens het artikel van Janssen en Van der Slik in Basteria 42, no. 4-6 te raadplegen.

De meeste Cardiidae zijn meer of minder gekield. Deze kiel loopt van de top schuin naar de beneden-achter hoek van de schelp. De voorzijde is de meest gelijkmatig geronde kant die vrijwel onmerkbaar in de onderzijde overgaat. De overgang tussen achterzijde en onderrand is hoekiger, en daardoor beter gemarkeerd. Houdt men de schelp met de top naar boven en met de achterrand naar zich toe, dan is het een rechterklep als de buitenkant van de schelp rechts ligt. Het verschil tussen cardinale en laterale tanden kan men in elk goed schelpenboek vinden.

Het is mij niet duidelijk, op grond waarvan Nordsieck de naam Acanthocardia spinosa heeft ingevoerd. Voor zover ik weet is de naam nimmer door Solander gepubliceerd, zodat deze niet de auteur kan zijn. Een naam krijgt pas geldigheid als hij gepubliceerd is en indien bovendien nog aan enkele andere eisen voldaan is. Het is best mogelijk dat A. spinosa na 1786 door een andere auteur op geldige wijze gepubliceerd is, maar dat zou dan uit de auteursnaam en het jaartal moeten blijken. Maar ook al zou spinosa op correcte wijze vóór 1819 gepubliceerd zijn, dan nog zou het, in verband met de stabiliteit van de nomenclatuur, raadzaam zijn om dat maar te vergeten, of om stappen te nemen om de gangbare naam te handhaven.

A. Verduin